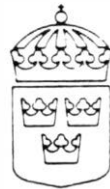

Motion till riksdagen

1989/90:Sf626

av Hans Göran Franck m.fl. (s)

Flykting- och invandrarpolitiken

Mot.
1989/90
Sf626-628

Miljontals människor har runtom i världen tvingats på flykt. Det finns i dag ca 15 miljoner människor som lever som flyktingar och minst lika många lever som flyktingar i sitt eget land. Miljontals andra har lämnat sina hemländer av flyktingliknande skäl. Mer än en miljon palestinier har fördrivits från Palestina.

I genomsnitt går det en flykting på ca 300 invånare i Västeuropa, mot en på 30 i många u-länder. Det betyder att dessa u-länder får ta emot tio gånger så många flyktingar som Sverige och övriga Västeuropa.

Ökar eller minskar antalet flyktingar?

De siffror vi presenterat har totalt sett använts av internationella organ under en avsevärd tid. Det har förvisso skett förändringar som lett till att flyktingar återvänt till sina hemländer, exempelvis Argentina, Bolivia, Namibia, Ungern, Uruguay, Paraguay och Portugal. Å andra sidan har ny förföljelse och nytt förtryck tillkommit.

Det är framför allt från de stora konflikthärdarna som de flesta flyktingarna kommer, Mellersta Östern, Centralamerika, Sydostasien, Afganistan, nordöstra Afrika och södra Afrika. Men utvecklingen går nu mot mer avspänning, fler konflikter löses med fredliga medel, strävandena mot demokrati tilltar. Det borde åtminstone på sikt innebära minskade flyktingströmmar och ett ökat frivilligt återvändande av flyktingar till hemländerna, en utveckling som vi på allt sätt och mer aktivt måste stödja.

Någon tendens till minskad flyktinginvandring till Sverige och andra västeuropeiska länder kan vi ännu inte iaktta. De omvälvande händelserna främst i Östeuropa har istället ökat trycket i hela Västeuropa. Med en demokratisk utveckling i Östeuropa borde denna tendens förändras.

Allsidig översyn av flykting- och invandrarpolitiken

Vår flyktingpolitik måste så länge situationen inte radikalt förändrats innebära krav på hög beredskap att uppfylla våra internationella förpliktelser och vårt ansvar. Det har därvidlag funnits påtagliga brister i denna beredskap, som måste repareras. Det finns brister i vår flyktingpolitik och i statens invandrarverks (SIV) verksamhet, som inte kan förklaras bara med den

ökade flyktingströmmen. Dessa brister måste klarläggas och rättas. De organisationsförändringar som vidtagits har inte varit tillfredsställande eller tillräckliga.

En allsidigt sammansatt kommitté bör granska vår flykting- och invandrarpolitik och hur ansvariga organ uppfyllt sina uppgifter och åligganden i dessa avseenden samt framlägga förslag till en reformering av flyktingverksamheten. Därvid bör även utredas om och i vilken utsträckning SIV:s myndighetsutövning såvitt avser avvísning, utvisning, tagande i förvar m.m. bör anförtros särskilt organ med rättslig kompetens och lekmannainflytande. Om SIV kunde hänskjuta alla icke klara fall skulle SIV kunna koncentrera sig på genomförande av den allmänna invandrar- och flyktingverksamheten. En delning av uppgifterna skulle motverka att SIV av många asylsökande och invandrare uppfattas som en motpart till dem. Detta skulle motsvara det utredningsinitiativ som regeringen tagit för att avlasta sig överklagningsärenden på detta område.

Vi skall nedan återkomma till andra frågor som behöver utredas.

Regeringsbeslutet den 14 december 1989

Antalet asylsökande uppgick 1987 till ca 18 000 och 1988 till ca 19 000. 1989 har antalet asylsökande ökat betydligt. Under första halvåret uppgick antalet till 7 774. För andra halvåret finns det för närvarande inga slutliga siffror. För tredje kvartalet redovisas preliminärt 8 060 asylsökande. För fjärde kvartalet uppskattar SIV utan att rapporter finns från polisen antalet till 4 000 per månad dvs. 12 000. Om dessa siffror skulle visa sig vara riktiga, blir antalet asylsökande inklusive barn för hela 1989 ca 27 800.

I en skrivelse från SIV till regeringen 1989-12-05 anges antalet till 28 500. I budgetpropositionen (s. 31) beräknas antalet till 29 000. Ökningen hänförs till största delen till s.k. turkbulgarer.

Bifallsprocenten har tidigare legat mellan 75 och 80 %. I så fall skulle antalet uppehållstillstånd uppgå till 21 000–22 000 personer om reglerna före den 14 december 1989 tillämpades. Den 20 november 1989 förklarade invandrarministern i en riksdagsdebatt att vi mycket väl kan klara att ta emot 20 000 flyktingar per år i Sverige. Det är därför beklagligt att regeringen den 14 december 1989 beslutade att det inte längre skulle vara möjligt att få asyl som krigsvägrare eller s.k. de facto-flykting om inte "särskilt starka skyddsbehov föreligger", ett uttryck som inte finns i utlänningslagen. 1988 uppgick antalet sådana flyktingar till 7 154, varför regeringsbeslutet är mycket ingripande. Det är angeläget att regeringsbeslutet den 14 december 1989 snarast upphävs. Det finns inte tillräckliga skäl för att upprätthålla beslutet. De "särskilda skäl" som åberopats skall tolkas mycket restriktivt.

Innebörden av beslutet är att det skall gälla generellt; de som sökt asyl före den 14 december 1989 har vid ankomsten till Sverige haft anledning att räkna med att före den 14 december gällande regler skulle tillämpas. Även detta utgör ett skäl för att beslutet snarast skall omprövas.

1988 beviljades sammanlagt 16 125 personer inklusive barn uppehållstillstånd av olika flyktingskäl eller på humanitära grunder. 1987 var motsvarande siffra 14 042.

Generös flyktingpolitik och generös tillämpning av asylbestämmelserna

Mot. 1989/90
Sf626

Några dramatiska kast och omsvängningar har inte skett under efterkrigstiden med undantag för det omdiskuterade och tvivelaktiga beslutet 1976 att vägra ett avsevärt antal (mellan 7 000 och 8 000 personer) kurdiska asylsökande upphållstillstånd.

Antalet asylsökande till vårt land har under de senaste åren varit förhållandevis högt. Men det har varit högre tidigare, exempelvis under andra världskriget, då vi på knappa fem år tog emot ca 190 000 flyktingar. Under 1969 och 1970 låg också invandringen på en hög nivå.

Resurserna är betydligt bättre nu än tidigare, varför det trots allt bör finnas möjligheter att lösa de uppkomna problemen med konstruktiva åtgärder.

Sverige har haft en generös flyktingpolitik och det vore mycket olyckligt om den skulle fortsätta att gå i den restriktiva riktningen. Sverige har förutsättningar och resurser som få andra länder att uppfylla förpliktelserna. Vår långvariga fred har bidragit till detta.

Hur skall vi – för att citera UNHCR:s representant i Stockholm – kunna övertyga länder som Malawi med 720 000, Sudan med 745 000 eller Etiopien med 685 000 flyktingar att fortsätta att vara generösa, om rika länder med betydande internationellt anseende börjar drastiskt inskränka sin flyktinglagstiftning.

UNHCR har nyligen uttalat sig om den omdiskuterade s.k. dokumentlösheten. Det är konstruktiva rekommendationer, som man bör följa i sin helhet, inte bara hänvisa till delar av.

I arbetsmarknadsdepartementets pressmeddelande angavs det alltför kategoriskt: "Dokumentlöshet kommer att minska möjligheterna till asyl. Avvisning med omedelbar verkställighet kan även komma i fråga."

UNHCR säger att det är användandet av vilseledande dokument och avsiktligt förstörande av dokument som kan försvaga en asylsökandes skäl. Men det sägs också att det är erkänt att det finns omständigheter som kan förmå en flykting eller asylsökande att tillgripa vilseledande dokumentation när vederbörande lämnar ett land i vilket hans fysiska säkerhet eller frihet är i fara. Bara när inga sådana tvingande omständigheter föreligger är användandet av falsk dokumentation oberättigad. Rekommendationerna innehåller också anvisningar hur man skall förebygga och göra hjälpan insatser i olika uppkomna situationer av dokumentlöshet. Det borde vara självklart att Sverige skall följa UNHCR:s rekommendationer i sin helhet.

Frågan om en generös tillämpning av asylbestämmelserna har flera gånger berörts i utlänningslagens förarbeten; även doktrinen berör denna fråga.

I regeringens proposition 1979/80:96 sid 88 sägs följande:

"När den asylsökandes påståenden om förföljelse framstår som rimliga men de faktiska förhållandena inte kan klarläggas bör, liksom hittills, den asylsökandes uppgifter läggas till grund för bedömningen. Denne bör åtnjuta "the benefit of the doubt", dvs. man skall hellre fria än fälla.

I regeringens proposition 1983/84:144 sid 35 sägs följande:

Samtidigt vill jag kraftigt understryka, att vikten av en generös flyktingbe-

dömning måste ägnas fortlöpande uppmärksamhet i den praktiska tillämpningen.

Mot. 1989/90
Sf626

Genom de lagändringar som därefter företagits, senast 1989, har ingen ändring gjorts beträffande den generösa flyktingbedömningen i den praktiska tillämpningen.

Vad gäller den bevisnöd som uppkommer när den asylsökande inte kan visa upp några papper som bevisar hans situation skall denna bevisnöd, enligt artikel 25 och 27 i 1951 års Genèvekonvention om flyktingars rättsliga ställning, avhjälpas i asylstaten.

I Melander-Nobels Handbok i invandrarrätt sägs följande på sid 205: "Detta att flyktingskapsbedömningen skall göras generöst hänför sig till bevisvärderingen men givetvis också till tolkningen av lagbestämmelserna och de olika momenten av flyktingdefinitionerna liksom bedömningen av de enskilda omständigheterna, t.ex. vad som skall anses som förföljelse."

På sid 68 i samma bok säger man: "Omständigheterna är nästan aldrig desamma från ett fall till ett annat. Avvisningsbeslut som bortsett från detta och i stället bygger på generaliseringar kan lätt leda till att någon, som i själva verket är flykting, sänds iväg i strid med både internationell och svensk rätt."

Invandrarministern sade i en riksdagsdebatt hösten 1989 att ändrad praxis avseende dokumentlöshet inte innebär någon "förändrad syn på asylskälen som sådana" och att det är flyktingpolitiken, som skall vara generös. Visst har det högsta beslutande organet rätt att göra ändringar i praxis, men det får bara ske inom ramen för en rimlig tolkning av gällande rätt. Det är därför helt klart att inte bara flyktingpolitiken utan även rättstillämpningen i enskilda fall skall vara generös.

Sverige har mottagit ca 200 000 flyktingar efter andra världskriget, vilket kan förefalla vara en hög siffra, men i genomsnitt blir det inte mer än drygt 4 000 per år. Under andra världskriget tog vi i genomsnitt emot tio gånger så många per år.

Flyktinginvandringen har emellertid varierat högst avsevärt under efterkrigstiden. Den har i allt väsentligt varit beroende av hur flyktingsituationen varit ute i världen. Topparna har kommit då omvälvande händelser förekommit, då förföljelsen skärpts och väpnade konflikter ägt rum. Det är behovet av att få en fristad som i allt väsentligt styrt utvecklingen.

Flyktingkvoten

Sedan mer än tio år innebär flyktingkvoten att vi beslutat ta emot ca 1 250 flyktingar per år genom uttagning i flyktingläger och på annat sätt. Överförande sker därefter på svenska statens bekostnad.

Under vissa år har kvoten inte tagits i anspråk. Under andra år har kvoten däremot överskridits. Det finns ett starkt behov av att Sverige genom uttagning av flyktingar skall kunna göra en verksam insats i de mest akuta och ömmande fallen, bl. a. när det gäller handikappade. Starka sociala skäl talar för denna flyktingmottagning. Det finns också exempel på att politiska fångar kan friges om det finns beslut om ett mottagarland.

I budgetpropositionen föreslås ingen ökning av flyktingkvoten. Detta är

påkallat och motiverat. Sverige bör besluta om en successiv utökning av flyktingkvoten. Den bör utökas redan under budgetåret 1990/91 med 500 flyktingar till 1 750. Som framgår av budgetpropositionen är kostnaderna för uttagning och överföring beräknat till 6,5 milj. kr. De ökade kostnaderna för ytterligare 500 flyktingar kan bekostas genom omfördelning inom budgetramen.

Det är viktigt att uttagningen sker från sådana länder, där andra mottagarländer är restriktiva eller avvisande eller där det är svårt för UNHCR att finna en placering av flyktingar.

Men att gå över till ett utvidgat kvoteringsystem av invandringen för arbetskraft och för fattiga i tredje världen, som föreslagits i debatten, är förhastat.

Var fjärde flykting torterad

Det väcker kanske en viss förvåning att det genom en bred undersökning vid Roslagstulls sjukhus i Stockholm kunde konstateras att var fjärde flykting som kommer till Sverige har torterats och behöver vård.

Det finns två centra för rehabilitering av tortyrskadade flyktingar, ett i Malmö och ett i Stockholm. Där arbetar man med olika former av terapi.

Regionsjukhuset i Linköping tar sedan 1985 emot skadade flyktingar. Också i Karlstad, Göteborg och Uppsala arbetar man med vård av torterade och krigsskadade. Det finns dock en kö till denna behandling, som inte har en landsomfattande täckning. Upp till ett halvår kan de drabbade få vänta. För att allt mer ge den vanliga sjukvården kapacitet att ta emot tortyroffer arrangerar socialstyrelsen, Landstingsförbundet, Kommunförbundet och invandrarverket seminarier för personal inom primärvården. Detta är välkommet men det behövs ytterligare åtgärder för att vi skall kunna uppfylla det ansvar som måste äligga ett land som Sverige då det gäller att ge nödvändig vård och behandling åt dessa ytterligt utsatta människor. Alla tortyrskadade måste snabbt få hjälp.

Viseringsplikt stoppar flyktingar?

Utöver beslutet den 14 december 1989 finns det tendenser i flyktingpolitiken som är oroande, nämligen att regeringen och invandrarverket i allt större utsträckning använder sig av viseringsinstrumentet, vilket kan få till följd att möjligheten att söka asyl i Sverige kan komma att begränsas betydligt och därmed förhindra flyktingar att få en fristad i Sverige.

I detta sammanhang vill vi erinra om att det inom Europarådet har bedrivits ett arbete för att säkerställa och stärka skyddet för flyktingar. Bland de överenskommelser som har utarbetats inom Europarådet kan framhållas överenskommelserna om avskaffande av viseringstvång för flyktingar. Verkningsfulla åtgärder måste vidtas så att Sverige uppfyller denna överenskommelse.

Regeringen kan visserligen hänvisa till att vissa andra länder infört motsvarande viseringstvång, men Sverige bör agera på ett sådant sätt att denna utveckling motverkas och för egen del föregå med gott exempel.

Invandrarverket är i dag första instans i alla asylärenden. Besluten kan överklagas till regeringen. Det är bra att regeringen har beslutat en översyn av instansordningen. Regeringen bör avlastas från det mycket betungande arbetet med alla överklagningar. Det bör därför tillskapas en ny överklagningsinstans.

Under 1987 kom det in närmare 2 500 ärenden. Mängden ökade till över 3 000 under 1988 och har under 1989 uppgått till närmare 2 000 för det första halvåret.

Regeringen har beslutat att utreda denna fråga, vilket är ett välkommet initiativ. I detta sammanhang bör även en översyn göras av överklagningsmöjligheterna bl.a. om uppsikt och verkställighet.

Advokatjour för flyktingar

75–80% av de asylsökande har under en följd av år fått bifall till sina framställningar om uppehållstillstånd, vilket trots dokumentlöshet i många fall visar att en stor majoritet av de asylsökande har tillräckliga skäl för att få en fristad. Det är i jämförelse med flertalet andra västeuropeiska länder en hög procent. Men detta får inte skymma blicken för att många fel kan begås, främst i samband med avisningar, men också i senare skeden av asylproceduren. Asylutredningarna koncentreras nu till flyktingslussar och flyktinförläggningar. Det finns risker för att beaktningsvärda rättssäkerhetsintressen inte tillvaratas på det sätt vi har rätt att kräva. Fortfarande har frågan om advokatjour för de asylsökande inte lösts, bl.a. beroende på att nödvändiga samhällsinsatser inte gjorts.

SIV har avböjt Advokatsamfundets erbjudande om att upprätta en advokatjour. En sådan jour bör snarast komma till stånd för att stärka rättssäkerheten. Då det gällt exempelvis jourverksamhet på ett annat område nämligen för brottsoffer har det inte rests några invändningar mot att få samhällsstöd. Erforderliga medel bör kunna ställas till förfogande även för jourverksamhet åt asylsökande.

Aktiv invandrapolitik

En avlastning av överklagningsärenden från regeringen innebär att arbetsmarknadsdepartementet skulle kunna ägna mycket välbehövliga insatser åt invandrar- och flyktingpolitiken i allmänhet. Detsamma gäller som tidigare berörts för SIV om verket befrias från handläggning av vissa utlänningsärenden. Det råder ingen tvekan om att invandrapolitiken har blivit eftersatt. Det behövs en aktiv politik och verksamhet för att stärka invandrarnas ställning och förbättra deras möjligheter till anpassning i det svenska samhället. Det rör sig framför allt om insatser på arbetsmarknaden, där vi inte tillgodosgör oss i tillräcklig utsträckning den kapacitet som invandrarna utgör. Det gäller brister i svenskundervisning och hemspråksundervisning, underdimensionerat stöd till invandrarorganisationerna, möjligheten till arbete för flyktingar under lång väntetid, bristande mellankommunalt samarbete i flykting- och invandrarfrågor. Det finns många fler exempel, inte minst i Invand-

rarpolitiska kommitténs (IPOK) betänkande. Där finns det en rad icke genomförda förslag som behöver ytterligare bearbetas.

Den i motionen föreslagna allsidigt sammansatta kommittén bör få i uppdrag att även utvärdera den förda invandrapolitiken samt framlägga förslag till en aktiverad och förbättrad invandrarverksamhet.

Mot. 1989/90
Sf626

Temporära arbetstillstånd för flyktingar

Enligt vår uppfattning är det hög tid att ompröva tidigare ställningstaganden till asylsökandes möjligheter att ta förvärvsarbete under väntetider som inte är av kortvarig natur. I de klara fallen skall väntetiden inte vara längre än högst två–fyra veckor. Därefter bör det vara möjligt att ge temporärt arbetstillstånd.

Det råder för närvarande stor brist på arbetskraft. Det finns därför goda möjligheter att införa en sådan ordning där SIV och AMS under medverkan av arbetsmarknadens parter kan genomföra och administrera tillståndsgivningarna. Detta betyder att en viss modifiering av den s.k. helalandsstrategin blir erforderlig. Det är även av andra skäl påkallat att göra denna förändring, framför allt med hänsyn till att ett stort antal kommuner har svårigheter både ur arbets- och bostadssynpunkt att klara den uppkomna situationen.

Detta är även en viktig förändring ur de asylsökandes synpunkt, då långa och ovissa väntetider innebär svåra påfrestningar och lidanden. Förändringen skulle också ha en positiv betydelse då det gäller allmänhetens inställning i flyktingfrågan. Det är vidare uppenbart att betydande besparingar av samhällsresurser skulle göras.

Vi anser därför att frågan bör snabbutredas samt att förslag härom framläggs skyndsamt.

”Bra boende för flyktingar”

Bostadsfrågan är ett allvarligt problem för hela samhället. Ungdomar och flyktingar är särskilt tillbakasatta. Vad gäller flyktingarna vill vi uttrycka vår tillfredsställelse över det initiativ som statens invandrarverk och boverket har tagit genom att medverka till att det på det kommunala planet tas nya initiativ för att lösa frågan. SIV:s och boverkets broschyr ”Bra boende för flyktingar” ger en bra bild av hur man inte bara kan genomföra utan även hur man i skilda kommuner har genomfört goda lösningar. Vi vill särskilt referera vad boverkets chef, generaldirektör Gösta Blücher, yttrat. Han säger: Flyktingarnas bostadsbrist är kanske det största problemet på svensk bostadsmarknad. Totalt ca 290 000 personer, som står i bostadskön, saknar egen bostad, dvs. saknar eget kontrakt. Ungefär hälften är ungdomar som bor hemma hos sina föräldrar. I dag behöver 24 000 personer med flyktingbakgrund – varav 13 000 i flyktingförläggningar och 11 000 i kommunernas genomgångsbostäder – egna bostäder. Den siffran skall ställas mot prognosen att endast ca 13 000 flyktingar kan räkna med att flytta in i egen lägenhet under en ettårsperiod, om utbyggnadstakten inte ändras.

Kommunförbundet har nyligen publicerat en undersökning som visar hur 19 kommuner klarar sin bostadsförsörjning. Det rör sig både om permanenta bostäder och genomgångsbostäder. SIV ställer två krav på en kommun

för att ge bidrag till boendekostnader i genomgångsbostäder. Det ena är att det finns planering för flyttning från genomgångsbostäder till en vanlig permanent bostad. Det andra kravet är att genomgångsbostäderna medför ett snabbare inträde på arbetsmarknaden för flyktingarna.

I många fler kommuner bör dessa krav kunna uppfyllas. Det är nödvändigt att sådana insatser görs. Det är både ur flyktingens och samhällets synpunkt ytterligt betungande att låta flyktingarna stanna kvar i flyktingförläggningar.

Men detta räcker inte. Det finns många andra temporära och befintliga bostäder som kan tas i anspråk hos företag och enskilda, stat och kommuner.

Åtgärder bör vidtas för att inventera möjligheterna och att i ökad utsträckning upplåta temporära bostäder och andrahandslägenheter. Särskilda stimulansåtgärder för att ordningställa temporära bostäder bör även sättas in.

Frivillig återvandring

Sedan andra världskriget har Sverige, som vi tidigare nämnt, tagit emot ca 200 000 flyktingar. En stor del av dessa har återvänt till sina hemländer. Tyvärr har vi inte någon statistik som anger hur många. Då det frivilliga återvändandet är en mycket viktig och central fråga, borde det vara möjligt att presteras en sådan statistik.

Under hela 1980-talet har förts en bred diskussion om den frivilliga återvandringen. Folkrörelser, humanitära organisationer och invandrarorganisationer har varit aktiva i denna debatt och ställt krav på förstärkta och mera kvalificerade insatser för att göra det möjligt att frivilligt återvända till hemlandet.

Sveriges hittillsvarande stöd till återvändandet, om vi nu undantar behovsprövade penning- och resebidrag, har tidigare huvudsakligen gått till flyktingar som återvänt från andra länder än Sverige. Vissa insatser görs numera via vårt humanitära bistånd exempelvis till Uruguay och Chile.

I Europarådets rekommendationer heter det bl.a. att rådet "inbjuder regeringarna i medlemsstaterna att samarbeta aktivt med Intergovernmental Committee for Migration (ICM) för att underlätta återvändandet och bosättandet för migranter och flyktingar som önskar repatriering".

Det kan som exempel nämnas att internationella organisationer, som är verksamma i Chile, har helt otillräckliga resurser för att motsvara de nuvarande behoven.

Mot denna bakgrund är det av intresse att konstatera att flyktingar från Chile genomfört flera träffar på Europanivå, där återvändandet eller "rätten att bo i hemlandet" varit det huvudsakliga temat.

Man pekar på behovet av organiserad förberedelse för återvändandet på följande områden: hälsovård, psykologisk beredskap, försäkringar, yrkesutbildning, sparande och information om verkligheten i hemlandet. Represanterna från olika europeiska länder uppmanas att "underhandla med regeringarna i respektive land för att få till stånd konkret stöd till förberedelser inför återvändandet".

Sociala missionen och Diakonia i Sverige har utarbetat konkreta förslag. De områden som där berörs är

- ekonomisk hjälp vid hemresa
- behovet av juridisk hjälp bl.a. vid legalisering av dokument
- information om situationen i hemlandet
- psyko-socialt arbete
- fortbildning och yrkesutbildning
- stöd åt projekt i hemlandet.

Sociala missionen arbetar sedan 1982 med stöd till flyktingar främst från Latinamerika och från 1984 har man deltagit i projekt kring återvändandefrågor. Diakonia stöder utvecklingsprojekt i Asien, Afrika och Latinamerika. Båda organisationerna samarbetar med program som stöder återvändande av flyktingar till Latinamerika. Under tre år har statens invandrarverk givit sitt stöd till försöksprojektet, som dock endast avser en mindre del av projektkostnaderna.

ABF har sedan länge haft en betydande projekt- och studieverksamhet om återvändandet.

Stöd till frivilligt återvändande måste vara en väsentlig del av den svenska flyktingpolitiken och ges ett reellt innehåll. I detta arbete måste de frivilligorganisationer som har stor erfarenhet och flyktingarnas egna organisationer spela en aktiv roll.

En arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet har framlagt en rapport om återvändandefrågor med förslag om åtgärder (Ds 1988:33). Rapporten har remissbehandlats av olika organ och frivilligorganisationer, som arbetar med återvändandefrågor. Rapporten innehåller en redovisning av vad som görs i dag och det är endast inom några få områden man föreslår ett utökat stöd för dem som återvänder. Detta förslag är otillräckligt. Det är hög tid att ett förslag till återvändandeprogram framläggs av regeringen. Om så inte sker på grund av otillräckligt underlag, bör i den föreslagna översynen frågan behandlas med förtur och förslag läggas fram.

I årets budgetproposition finns inget förslag till återvändandeprogram. Inte heller tillmötesgår man SIV:s förslag till förbättringar av ersättningar till de återvändande. Vi anser att SIV:s förslag till förbättrade ersättningar till återvändande invandrare skall genomföras. Det betyder att bidragen till flyktingar som önskar återvända höjs till 1 500 kr. per person och maximeras till 7 500 kr. per familj, att SIV får möjlighet att i vissa fall lämna bidrag för transport av bagage samt att anslagsposten för bidrag till flyktingars resor från Sverige för bosättning i annat land beräknas till 3 500 kr. De ökade kostnaderna är blygsamma och förbättringarna kan genomföras genom omfördelning inom budgetramarna.

Internationella flyktinginsatser och anpassning till EG

Det är dock nödvändigt att ta nya initiativ på hög nivå för att förstärka de internationella flyktinginsatserna. Den nya utvecklingen i Östeuropa bör kunna leda till att inte bara Ungern, som anslutit sig till flyktingkonventionen, utan även andra länder där kan göra detsamma och delta i UNHCR:s och andra internationella organs verksamhet i flyktingfrågan. Av särskild betydelse är att UNHCR, som befinner sig i ett ekonomiskt krisläge, får vä-

sentligt förstärkta resurser. Sverige måste aktivt verka för detta för egen del och genom påverkan på andra länder.

Anpassningen till EG kan på det flyktingpolitiska området komma att innebära betydande svårigheter för genomförandet av en solidarisk och generös svensk flyktingpolitik. Risken finns att vi kan förmås att ytterligare anpassa oss till en än mer restriktiv flyktingpolitik.

Ett avskaffande av den inre gränskontrollen mellan EG-länderna kommer självfallet att ha konsekvenser för Sverige och Norden i övrigt. Därför diskuteras enligt invandrarministern sedan lång tid inom regeringskansliet och inom ramen för det nordiska samarbetet hur man skall kunna bevara den betydelsefulla nordiska passfriheten och hur den skall kunna göras förenlig med Danmarks medlemskap i EG. I detta arbete diskuteras också de flyktingpolitiska aspekterna på EG-samarbetet och vilka konsekvenser olika tänkbara utvecklingsalternativ kan få för Sverige och Norden.

Våra diskussioner – såväl nationellt som i samarbetet med övriga Norden och med andra europeiska länder – sker enligt invandrarministern utifrån målsättningen om en fortsatt solidarisk och generös flyktingpolitik.

Enligt vår mening kan det bli mycket svårt att upprätthålla denna målsättning. Vår flyktingpolitik har redan nu anpassats i viss utsträckning till den som bedrivs i andra EG-länder. Den föreslagna kommittén bör utreda alla de invandrar- och flyktingfrågor som sammanhänger med Sveriges förhållande till EG liksom hur Sverige kan finna nya vägar och metoder för att öka det internationella ansvaret och för att genomföra förstärkta flyktinginsatser.

Svenskarna mer positiva till invandrare

Genom omfattande undersökningar av diskrimineringsutredningen (Kjell Öberg) vet vi att en generös och solidarisk svensk invandrar- och flyktingpolitik är fast förankrad hos den breda majoriteten av det svenska folket. Förståelse för invandrare och flyktingar har vuxit markant under den senaste tioårsperioden. Nu finns det en ny undersökning som ytterligare belyser detta faktum. Trots Sjöbodebatten, diverse rasistiska aktioner och en ökande flyktingström är svenskarna till och med mer positiva till invandrare än tidigare. Detta bekräftas i en SIFO-undersökning som offentliggjordes i början av oktober 1989. Nästan hälften anser att vi tar emot lagom många invandrare. 13 % vill ta emot ännu flera medan 35 % anser att invandringen har alltför stor omfattning. Den sistnämnda siffran bör dock jämföras med att det var 46 % 1984 och 55 % 1972, som hade en negativ inställning.

Det är viktigt att dessa undersökningar följs upp av nya undersökningar.

Frivilligorganisationers insatser

Ja – rum för medmänsklighet. Så lydde parollen för den kampanj som de humanitära organisationerna genomförde i början av detta år och som fortfarande fortsätter i andra mer konkreta och praktiska former. Flyktingar och invandrare är en tillgång i vårt land med sina olika kulturer, sina erfarenheter och sitt arbete. Det gäller att i just praktisk handling slå vakt om en human, generös och solidarisk flyktingpolitik både nationellt och internationellt.

Mot. 1989/90
Sf626

Frivilligorganisationerna är en stor tillgång och resurs i vår invandrar- och flyktingpolitik. De borde i större utsträckning få en ökad roll och representation inom ramen för den offentliga flyktingverksamheten. Det av regeringen tillsatta Flyktingpolitiska rådet har otillräckliga uppgifter och befogenheter. Det bör utredas hur detta kan genomföras. Det finns exempel från andra länder – Australien och Kanada – med goda erfarenheter av detta. Denna utredning bör vara en del av den föreslagna översynen.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att en omprövning snarast sker av regeringens beslut den 14 december 1989,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att UNHCR:s rekommendationer beträffande dokumentlöshet i sin helhet skall vara vägledande för tillämpningen av utlänningslagen samt att UNHCR får förstärkta resurser till sin verksamhet i enlighet med vad som i motionen anförts,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att flyktingkvoten bestäms till 1 750 flyktingar genom omfördelning av resurser inom den av regeringen föreslagna budgetramen i enlighet med vad som i motionen anförts,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att åtgärder bör vidtas för att rättshjälpsjour för asylsökande snarast inrättas genom överenskommelse mellan SIV och Sveriges advokatsamfund i enlighet med vad som i motionen anförts,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om temporära arbetstillstånd för asylsökande snabbutreds och förslag därom framläggs av regeringen till riksdagen i enlighet med vad som i motionen anförts,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att åtgärder bör vidtas för att snabbt tillförsäkra tortyrskadade vård och behandling i olika delar av landet i enlighet med vad som i motionen anförts.¹⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att åtgärder bör vidtas för att inventera och förmedla temporära och andrahandsbostäder åt flyktingar i enlighet med vad som i motionen anförts.²⁾

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förslag till frivilligt återvändarprogram för flyktingar snarast föreläggs riksdagen i enlighet med vad som i motionen anförts,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade ersättningar till flyktingar som frivilligt återvänder till sina hemländer,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att överklagningsmöjligheterna i utlänningsärenden utreds i enlighet med vad som i motionen anförts,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en allsidigt sammansatt kommitté snarast bör tillsättas för att göra en översyn av flykting- och invandrapolitiken i enlighet med vad som i motionen anförts.

Mot. 1989/90

Sf626

Stockholm den 23 januari 1990

Hans Göran Franck (s)

Anita Johansson (s)

Sylvia Pettersson (s)

Ulla-Britt Åbark (s)

Magnus Persson (s)

Åke Wictorsson (s)

Karl-Erik Svarthberg (s)

¹ 1989/90:So472

² 1989/90:Bo222